

ΟΙ ΑΝΑΝΕΩΜΕΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Το μεγαλύτερο μέρος του συγγραφικού έργου του Νίκου Καζαντζάκη (μυθιστορήματα, ταξιδιωτικά δοκίμια, μεταφράσεις) πρόκειται να κυκλοφορήσει σε νέους τόμους από τις εκδόσεις Διόπτρα. Τα νέα βιβλία είναι σχεδιασμένα από τον Γιάννη Καρλόπουλο Creative director του δημιουργικού γραφείου Karloroulos&Associates ο οποίος διαθέτει μακρά εμπειρία στη δημιουργία οπτικού υλικού πολιτιστικού περιεχομένου με πολυάριθμες συνεργασίες και αναρίθμητα έργα στο ενεργητικό του.

«Θα βρεις λοιπόν, αναγνώστη,
στις σελίδες ετούτες την κόκκινη γραμμή,
καμωμένη από σάλια μου...»

•• Με γνώμονα το απόσπασμα αριστερά, από την εισαγωγή της *Ασκητικής*, ξεκίνησε η σχεδιαστική προσέγγιση όπου η «κόκκινη γραμμή» μετατρέπεται από «αίμα» σε μελάνι. Βέβαια υπάρχει και ο προφανής λόγος ότι το κλασικότερο χρώμα της τυπογραφίας –μα και των εκδόσεων εν γένει ήδη από τα χρόνια του Γουτεμβέργιου– είναι το κόκκινο της καρμίνιας (ή όπως συνηθίζεται στα δικά μας, το κόκκινο της φωτιάς).

Θα μπορούσε να πει κάποιος ότι η διακριτή αυτή ψυχική φλόγα του Ν.Κ. αποζητούσε να βρει έναν δρόμο διαφυγής ή καλύτερα και εξωτερίκευσης, να ξεδιπλωθεί σε μια διαδρομή αποτελούμενη από σταθμούς-τίτλους όπως και στις αρχαίες φρυκτωρίες, όπου η φωτιά και οι καπνοί της από τα υψώματα έστελναν τα σημαντικότερα μηνύματα.

Τέτοιες σκέψεις προκύπτουν συνήθως σε δεύτερο χρόνο. Το σίγουρο είναι πως δεν προέκυψε μονομιάς ο ανασχεδιασμός του συνόλου του έργου του Καζαντζάκη. Πρώτη μέριμνα, εκτός από την ίδια την «αναγνωρισιμότητα» των εξωφύλλων ήταν (είναι) η δημιουργία μιας ανεξάρτητης οπτικής γλώσσας, όπου κάθε τίτλος-βιβλίο θα αποτελεί και ένα στοιχείο αυτής, ένα γραμμικό σύμβολο.

Στη Γραμμική Β υπάρχουν μερικά σύμβολα που αναπαριστούν τη λέξη (αίγα, χοίρος, βέλος, άρμα, κ.λπ.) και άλλα που μοιάζουν με «πρωτόλεια» (ή πρώιμα) γράμματα μιας αλφαβητικής γραφής.

Καθόλου τυχαία που αναζητήθηκε αυτή η συσχέτιση, μιας και η Κρήτη είναι η γενέτειρα του Ν.Κ., λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο (και με την ομαδοποίηση των εννέα πρώτων τίτλων) σαν έναυσμα, προκειμένου να δημιουργηθεί κάτι σαν «σημειολογικό συλλαβάρι», μία μικρή ομάδα «ιερογλυφικών/εποji» όπου το αναγνωστικό κοινό, ανεξαρτήτως ηλικίας, μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου, να «αναγνώσει» το σύμπαν του Ν.Κ. πριν ακόμα τον διαβάσει, αποκτώντας την (τόσο σημαντική) πρώτη εντύπωση αντικρίζοντας τον σχεδιαστικό υπαινιγμό του εξωφύλλου.

Όμως οι προθέσεις δεν αρκούν όταν έχεις να κάνεις με μεγέθη σαν του Ν.Κ. Πολύ εύκολα μπορούν να σε ακυρώσουν, να σε φοβίσουν σχεδιαστικά με δεδομένο ότι πρέπει να συνδυαστούν αντιθέσεις (αντιφάσεις κατά μερικούς) από τη μία πλευρά γήινες –χωματινες θα ταίριαζε εδώ, όπως η μικρή ποσότητα κρητικού χρώματος που κουβαλούσε μαζί του– με εκείνες των υψηλών ιδεών και του πνευματικού βάθους του συγγραφέως.

Το στιλιζάρισμα της υπογραφής ήταν επίσης μια μεγάλη πρόκληση, αλλά και μεγάλη ανάγκη να προχωρήσει προς έναν τέτοιο δρόμο, αντιστικτικά με το λογότυπο της Διόπτρας, θεωρώντας ότι «εκσυγχρονίζοντας» την με πένα γραμμένη υπογραφή του θα γεφυρωθεί η απόσταση με την οπτική των graffiti, υποδηλώνοντας έτσι τη διαχρονική ανάγκη των ανθρώπων να «σημαδεύουν» (βλ. υπογράφουν) τα έργα τους.

Επίσης είναι και ένα πρώτης τάξεως οπτικό εργαλείο, εύκολα μεταβλητό, και βάση για ένα τρόποντινά διεθνές branding.

Μετά τα εξώφυλλα, το «σώμα» του κειμένου, η στοιχειοθεσία του, έθετε άλλη μια πρόκληση – και αυτό είναι το μετα-κειμενικό «χώμα» του. Μια πρώτη ιδέα για τα τυπογραφικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στη σελιδοποίηση των βιβλίων του είναι όπως αυτά που ήδη θα διαβάσατε υποθέτω στο πάνω μέρος της σελίδας.

Ο ίδιος πάντως «μάτωνε» κανονικά. Έγραφε τα πάντα με το χέρι! Αρκετές χιλιάδες σελίδες με «το σωματικό βασανιστήριο της γραφής», όπως σημειώνει ο καθηγητής Γιατρομανωλάκης.

Βασιζόμενοι λοιπόν στα «Απλά» της μονοτυπίας (για χρόνια, κύρια γραμματοσειρά προηγούμενων εκδόσεων), περάσαμε σε μια κεντρική ιδέα με «κόντρα» σχεδίαση του οφθαλμού του γράμματος «ο» όπου το βάρος του μεταφέρεται πάνω-κάτω αντί δεξιά-αριστερά ή διαγωνίως, όπως συνήθως συμβαίνει. Αυτή η ένταση που δόθηκε στα μικρά/πεζά γράμματα έχει κάτι από τη χειρωναξία του συγγραφέα, χωρίς να μιμείται όμως την ελαφρά κλίση και ροή, αλλά τελικά να μπορέσει να ενσωματώσει κάτι από πνεύμα του. Σχεδιάστηκαν τρία βάρη (light για το ρέον κείμενο, regular για μικρότερης έκτασης κείμενα και bold για το γλωσσάρι και τα quotes) και παρουσιάζονται για πρώτη φορά.

Κατακλείδα: Ο Καζαντζάκης παραμένει επίκαιρος; Την απάντηση προφανώς δεν θα τη δώσω εγώ, αλλά μέσω του σχεδιασμού των βιβλίων του με σύγχρονους όρους αφήνεται ο χώρος σε μια ανάγνωση όπου ο καθένας –θέλω να πιστεύω– θα μπορέσει να εισχωρήσει στον κόσμο του Ν.Κ. ευελπιστώντας ότι συνέβαλα στο «ξεκλείδωμα» αυτό.

Ευχαριστίες για την εμπιστοσύνη και την ενθάρρυνση στον Κωνσταντίνο, στον Φιλήμονα, στον Διονύση, στη Βίκυ και στον Ηλία για τη συνεργασία, αλλά και γενικά για την αποδοχή από τους ανθρώπους της Διόπτρας. ••

Γ.Κ.

